

QUALITY OF LIFESTYLE SOCIO-PHILOSOPHICAL CATEGORY

Lobar E. Gadoeva

Lecturer

Bukhara State Medical Institute

Bukhara, Uzbekistan

ABOUT ARTICLE

Key words: “Lifestyle”, polyfunctional, dialectical connection, sign of maturity, “standard of living”, “quality of life”, “quality of life”.

Received: 23.06.22

Accepted: 25.06.22

Published: 27.06.22

Abstract: the article emphasizes the fact that the lifestyle is the main indicator of human life and human existence, existence, the essence of the concept of "lifestyle", its internal and external features, sociodynamic and functional properties, dialectical links with other social events.

ТУРМУШ ТАРЗИ ИЖТИМОЙ-ФАЛСАФИЙ КАТЕГОРИЯ СИФАТИ

Лобар Э. Гадоева

Ўқитувчи

Бухоро давлат тиббиёт институти

Бухоро, Ўзбекистон

МАҚОЛА ҲАҚИДА

Калит сўзлар: “Турмуш тарзи”, полифункционал, диалектик боғлиқлик, етуқлик белгиси, “турмуш даражаси”, “турмуш сифати”, “ҳаёт сифати”.

Аннотация: Мақолада Турмуш тарзи инсон ҳаёти ва инсоният мавжудлигининг, борлигининг асосий кўрсаткичи эканлиги, “Турмуш тарзи” тушунчасининг моҳияти, ички ва ташқи белгилари, социодинамик ва функционал хусусиятлари, бошқа ижтимоий воқеалар билан диалектик алоқалари ёритиб берилган.

СОЦИАЛЬНО-ФИЛОСОФСКАЯ КАТЕГОРИЯ КАЧЕСТВА ОБРАЗА ЖИЗНИ

Лобар Э. Гадоева

преподаватель

Бухарский государственный медицинский институт

Бухара, Узбекистан

О СТАТЬЕ

Ключевые слова: «Образ жизни», полифункциональность, диалектическая связь, признак зрелости, «уровень жизни», «качество жизни», «качество жизни».

Аннотация: В статье подчеркивается тот факт, что образ жизни является основным показателем жизни человека и человеческого существования, сущности понятия "образ жизни", его внутренних и внешних признаков, социодинамических и функциональных свойств, диалектических связей с другими социальными событиями.

КИРИШ

Ижтимоий воқеа ва ҳодисалар кенг қамровли, полифункционал ҳамда динамик характерга эга бўлгани учун уларни илмий тадқиқот мақсадига мувофиқ субстанционал хусусиятлари, ички ва ташқи алоқалари, ўтмишда ва келажакда намоён бўлиши, бошқа воқеа ва ҳодисаларни эргаштириб келишига таъсири каби жиҳатларини ҳеч бўлмаганда ҳаёлий тасаввур ва гипотетик тахмин тарзида олдиндан кўра билиш талаб этилади. Бу мураккаб вазифа эса энг аввало тадқиқот объектини аниқлаш ва унга илк таъриф беришни тақозо этади. “Турмуш тарзи” тушунчасининг моҳияти, ички ва ташқи белгилари, социодинамик ва функционал хусусиятлари, бошқа ижтимоий воқеалар билан диалектик алоқаларини тадқиқ қиламиз.

АСОСИЙ ҚИСМ

Турмуш тарзи инсон ҳаёти ва инсоният мавжудлигининг, борлигининг асосий кўрсаткичидир. Ҳатто айтиш мумкинки, турмуш тарзи орқалигина инсон бошқа мавжудотлардан фарқ қилади. Шу нуқтаи назардан турмуш тарзи қадимдан кишилик жамияти билан бирга мавжуддир. Бироқ турмуш тарзини ижтимоий ҳодиса ва илмий категория сифатида ўрганиш ўтган асрнинг 60-70 йилларида бошланди. Турмуш тарзини шахс ва ижтимоий муносабатларни, жамият ўртасидаги алоқаларни, диалектик боғлиқликни ифода этувчи ҳодиса сифатида қараш зарурати вужудга келди. Турмуш тарзи энг аввало шахс ҳамда ижтимоий шахс ҳаётини ифодаловчи ижтимоий-фалсафий тушунчадир. Турмуш тарзини ижтимоий-фалсафий категория ва ҳодиса сифатида қараш доимо тадқиқотчилар диққатини ўзига жалб этиб келган. Натижада, турмуш тарзига оид турли илмий-назарий концепциялар ва фаннинг турли соҳалари нуқтаи назаридан ёндашувлар шаклланди.

Турмуш тарзини ижтимоий-сиёсий ҳаёт, шахс фаолияти ва ҳаётининг “етуклик белгиси” кўрсаткичи сифатида қараш мавжуд ёндашувларни бошлаб берди. Кейинчалик ушбу ёндашув меҳнат жамоаларидаги ижтимоий-сиёсий фаолликни ҳам турмуш тарзи сифатида қарашга олиб келди. Бундай ёндашувга асосланиб, Б. А. Бабин “меҳнат жамоалари аъзоларининг ижтимоий-сиёсий фаоллигида коммунистик ўзини ўзи

бошқариш куртаклари мавжуд. Агар рақамлар орқали ифодаланса, улар социалистик турмуш тарзини моделлаштириш учун зарур кўрсаткичлар бўлиши мумкин”[1] - деган хулосага келади. Бу ўринда турмуш тарзини ижтимоий-сиёсий тузум мақсадларига мувофиқ талқин этиш кўзга ташланади. Агар хорижда турмуш тарзини “турмуш даражаси”, “турмуш сифати”, “ҳаёт сифати” каби ижтимоий-фалсафий ва экзистенциал категориялар орқали тадқиқ этишга интилса, ўша собиқ совет иттифоқида турмуш тарзи “социалистик турмуш тарзи” сифатида талқин этилди ва унга ижтимоий-сиёсий урғу берилди. Жумладан И. В. Бестужев-Лада турмуш тарзига социологик ёндашувни кенг миқёсда амалга оширди ва бу борада кўп асарлар чоп эттирди. У ўзининг мавзуга оид мақоласидаёқ турмуш тарзини ўзига хос бўлган инсон ҳаёти, шахси, яшаш муҳити, оиласи, маданий қизиқишлари билан боғлиқ ижтимоий-фалсафий ҳодиса, категория сифатида қараш зарурлигини таъкидлайди[2]. Тўғри, муаллиф турмуш тарзида ижтимоий-сиёсий тузум таъсири борлигини инкор этмайди, шу боисдан социалистик турмуш тарзи капиталистик турмуш тарздан энг аввало ғоявий, маънавий, маданий йўналтирилгани билан фарқ қилишини кўрсатади. Бироқ, кейинчалик мавзуга оид муаммоларни ва уларнинг чет элларда тадқиқ этилишини кузатиб, бу борада ҳали “етук ва ниҳоясига етган концепция ёки моделлар яратишга эрта”[3] - деган хулосага келади. Турмуш тарзига социологик муаммо сифатида ёндашув, чеклангандир. Масалан, социологик ёндашув турмуш тарзига таъсир қилувчи ижтимоий омилларни аниқлаш, илмий асосланган турмуш тарзи моделини яратиш, жамиятни илмий бошқариш учун зарур бўлган турмуш тарзини тўғри башорат қилиш имконини беради[4] дейилади. Бундай ёндашувда турмуш тарзининг ижтимоий омилларига ўрганилиши, унинг моҳияти чеккада қолиши, шунинг учун турмуш тарзи нима учун социологик категория сифатида ўрганилиши зарур деган саволга ҳеч ким қониқарли жавоб берган эмас, турмуш тарзининг мураккаб, кенг қамровли ҳодиса эканлиги боис унга тор ёки фақат ўрганилаётган мавзу доирасидан келиб чиқиб ёндашиш ҳам тўғри эмас. Мисол тариқасида турмуш тарзига урф-одатлар, анъаналар, бўш вақтни ўтказиш ёки эҳтиёжлар, уларни қондириш тизими сифатида ёндашишни чекланганлигини қайд этишимиз мумкин.

Турмуш тарзини инсон ҳаёти ва фаолияти билан боғлаб қараш илмий адабиётларда кенг тарқалган. Г.Е.Глезерман, А.П.Бутенко, Б.А.Грушин, Ю.К.Плетников, М.Н.Руткевич, Я.Щеланьский тақиқотларида концептуал нуқтаи назардан турмуш тарзи инсон вақти, маданий муҳит, оилавий муносабатлар, турар-жой инфраструктураси, информацион алоқалар тизими билан боғлаб қаралади. Г.Л.Глезерман фикрига кўра, турмуш тарзи жамиятнинг, халқлар ва синфларнинг, ижтимоий гуруҳ ва индивидларнинг маълум бир

ижтимоий -иқтисодий муносабатлар таъсирида шаклланган ҳаёт тарзи ва ҳаёт фаолиятига оид энг муҳим белгиларини ифода этади[5].

ХУЛОСА

Хулоса қилиб айтганда, турмуш тарзи маълум бир маданий-маиший муҳитда, яшаш учун зарур бўлган анжомлар, нарсалар, важлар доирасида кечиши уни ижтимоий-иқтисодий категория сифатида қараш заруратини кўрсатади. Шунинг учун “Турмуш тарзининг атрибути ижтимоий-иқтисодий қийматга эга бўлган уй-жой, асбоб-ускуналар, яшаш шарт-шароитларидир ва шунинг учун турмуш тарзи энг аввало ижтимоий-иқтисодий категориядир”, - деган фикрга келади. Турмуш тарзига ижтимоий-иқтисодий ёндашиш ўзининг объектив асосига эга. Буни мутлақ инкор этиш мумкин эмас, акс ҳолда инсон ҳаётини моддий асосга қурилганини, иқтисодий муносабатларнинг турмуш тарзи шаклланишига таъсирини рад қилган бўламиз. Бироқ, ижтимоий-иқтисодий омиллар турмуш тарзининг ягона асоси эмас. Инсон турмуш кечириш жараёнида шахсий, оилавий, фуқаровий-ҳуқуқий, маънавий-руҳий, маданий, ҳатто халқаро алоқаларга ҳам дуч келадик, ушбу омиллар реал ижтимоий борлиқ, ҳаётий муаммолар ва бошқа ранг-баранг субъектив таъсирларни ҳам ҳисобга олишни тақозо этади.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати

1. Бабин Б.А. Общественно-политическая активность в трудовых коллективах как показатель социалитического образа жизни // Проблемы измерения и делирования образа жизни. -Москва: 1978, -С.84.
2. Бестужев –Лада И.В. образ жизни как философская - социологическая категория // Слово лектора, 1975. №3, -С. 14-19.
3. Бестужев – Лада И.В. Методологические проблемы измерения и моделирования образа жизни // Проблемы измерения и моделирования образа жизни. - М.: 1978.-С.4.
4. Ибадуллаева Х.Т. Валеология асослари. Т., 2010. –Б. 115
5. Глезерман Г.Е. Исторический материализм и развитие социалистического общества. -Москва: Политиздат, 1973. - С 282-283.\
6. Гадоева Л. Э. Вопросы гуманизма в работах академика И. Муминова //Международный журнал гуманитарных и естественных наук. – 2018. – №. 5-2. – С. 11-12.
7. Гадоева Л. Э. История развития понятия «здоровый образ жизни» в Узбекистане //Наука, техника и образование. – 2020. – №. 11 (75). – С. 46-49.
8. Gadoeva L. ETHNOSOCIAL ASPECTS OF A HEALTHY LIFESTYLE //Theoretical & Applied Science. – 2019. – №. 9. – С. 446-449.

9. Chorieva M. A. SOCIO-POLITICAL, CULTURAL AND SPIRITUAL LIFE OF CENTRAL ASIA AND IRAN IN THE X-XI CENTURIES //Journal of Social Research in Uzbekistan. – 2022. – T. 2. – №. 01. – C. 52-63.

10. Choriyeva M. A. THE LIFE OF THE AUTHOR OF THE GREAT POEM" SHAHNAMEH" //American Journal Of Social Sciences And Humanity Research. – 2022. – T. 2. – №. 03. – C. 9-14.